

Afgestoft: Soerendonks Goor en Groote Heide 70 jaar geleden

Hein Schimmelt† in 1952

De Groote Heide tijdens een mistige ochtend, 21 april 2007 (TH)

Helaas is er maar weinig bekend van de vogelstand voordat de heideontginningen en ruilverkavelingen het landschap, de flora en de fauna ingrijpend veranderden. Kostbaar zijn dan ook de inkijkjes die er zijn, hoe anekdotisch vaak ook. Eén ervan is een artikeltje van Hein Schimmel in De Levende Natuur uit 1952 over de Groote Heide en wat wij nu het Soerendonks Goor noemen maar destijds bekend was als het Goor en Turfwater. Hieronder volgen twee paragrafen uit zijn artikel: de inleiding en de ornithologische betekenis.

Inleiding

In de Brabantse Kempen tussen Leende, Soerendonk en de „Kluisse hoef" aan de Belgische grens, ligt een prachtig natuurgebied. Het is het mooie dal van de „Strijpsche Aa" met het „Goor" en het „Turfwater", een landschap van uitgestrekte moerasterreinen, veenputten, broekbossen en houtwallen, aan de westzijde begrensd door de „Groote heide". Een zeer zeldzaam geworden combinatie van levensgemeenschappen in ons land. Hier is het verband tussen een natuurlijk beekdal en de daaraan grenzende heidevelden nog niet verstoord.

Het „Goor" en het „Turfwater", de voormalige „bron" van de „Strijpsche Aa", waren oorspronkelijk heidevennen met een fauna en vegetatie kenmerkend voor water van matig voedselarme samenstelling. Door de voortschrijdende verlanding, ten dele een gevolg van latere toevoer van voedselrijk ontginningswater, zijn zij inmiddels in dichte moerassen veranderd.

De natuurlijke opbouw van een beekdal is hier, ondanks de cultuurinvloeden nog duidelijk te onderscheiden. Het vroegere schema : oligotrooph brongebied — mesotrophe bovenloop — eutrophe benedenloop, bestaat nog wel maar is tengevolge van het menselijk ingrijpen enigszins stroomopwaarts „vershoven". Ook de niet beboste delen van de „Groote heide" vormen een fraai natuurgebied. De heide is slechts spaarzaam begroeid met vliegdennen en jeneverbessen, waardoor het ruimte-effect sterk wordt geaccentueerd. De levensgemeenschappen van de droge-, vochtige- en drassige heide, en die van de voedselarme venen komen in dit gebied over grote oppervlakte goed ontwikkeld voor.

Ornithologische betekenis

In de heide en het stuifzandgebied komt de zeldzame Duinpieper voor. Tapuit, Leeuwerik, Boomleeuwerik en Boompieper worden, zoals te verwachten valt, regelmatig in deze omgeving aangetroffen. Het is evenwel een bijzonderheid dat de Klapekster hier meermalen is gesignaleerd (in 1951 nest met 5 jongen).

Dank zij de betrekkelijk grote oppervlakte van het aanwezige heide-areaal treffen we hier een goede Wulpen- en Korhoender-stand aan, welke heidebewoners door het allengs verdwijnen van onze laatste grote heidevelden steeds minder talrijk worden.

De Nachtzwaluw vertoont ook in dit gebied een voorkeur voor bosranden en de plaatsen met dichte vliegdenbegroeiingen.

De vennen zijn van betekenis als broedgebied voor Kokmeeuw en Zwarte stern, terwijl de zeldzame Geoorde fuut eveneens tot de broedvogels behoort. In het trekseizoen treffen we er geregeld Oeverloper, Witgat en andere steltlopers aan.

De Kraanvogel pleistert regelmatig in dit gebied, dat door ligging en uitgestrektheid één van de laatste terreinen in ons land is, waar deze vogels nog kunnen verblijven. Er komen dan troepen van honderden exemplaren.

De overgangsgebieden tussen moeras en heide zijn van betekenis als broedbiotoop voor diverse weidevogels, zoals Kievit, Grutto en Tureluur. In de rietmoerassen broeden elk jaar een of twee paren van de Roerdomp. De Waterral die door zijn vreemde roep de aandacht trekt, nestelt in deze, vaak

ondoordringbare moerassen, evenals de Bruine kiekendief. De IJsvogel broedt langs de Aa, terwijl de moerassen een uitnemend fourageerterrein zijn voor de Blauwe reiger.

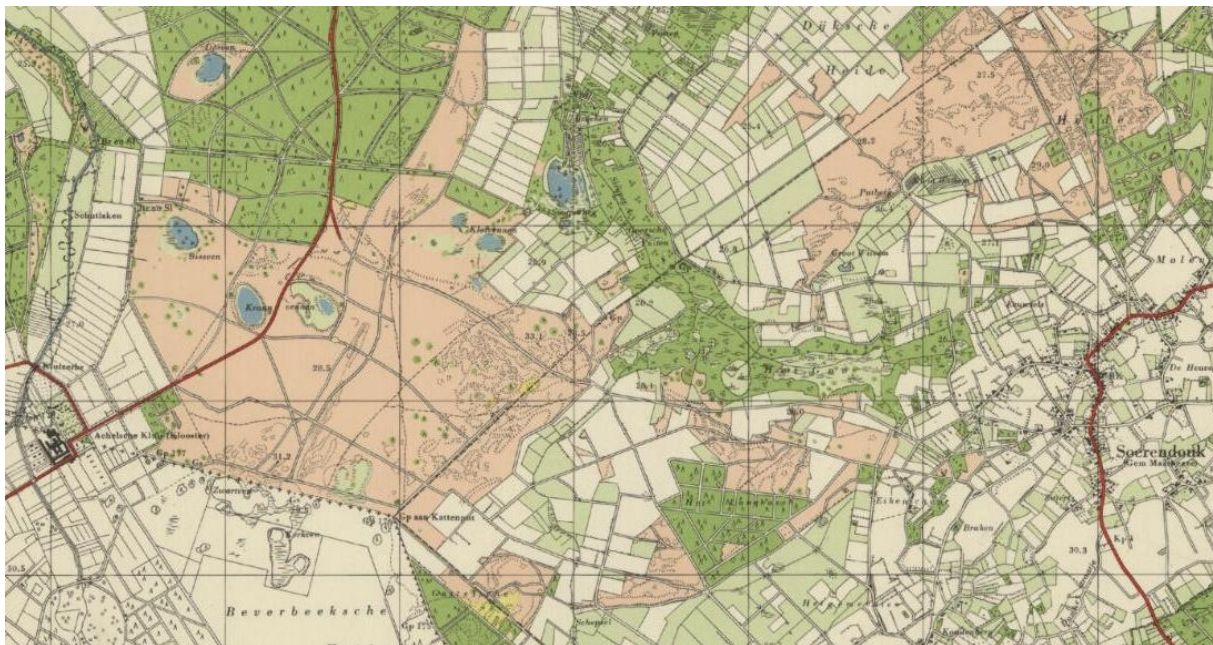
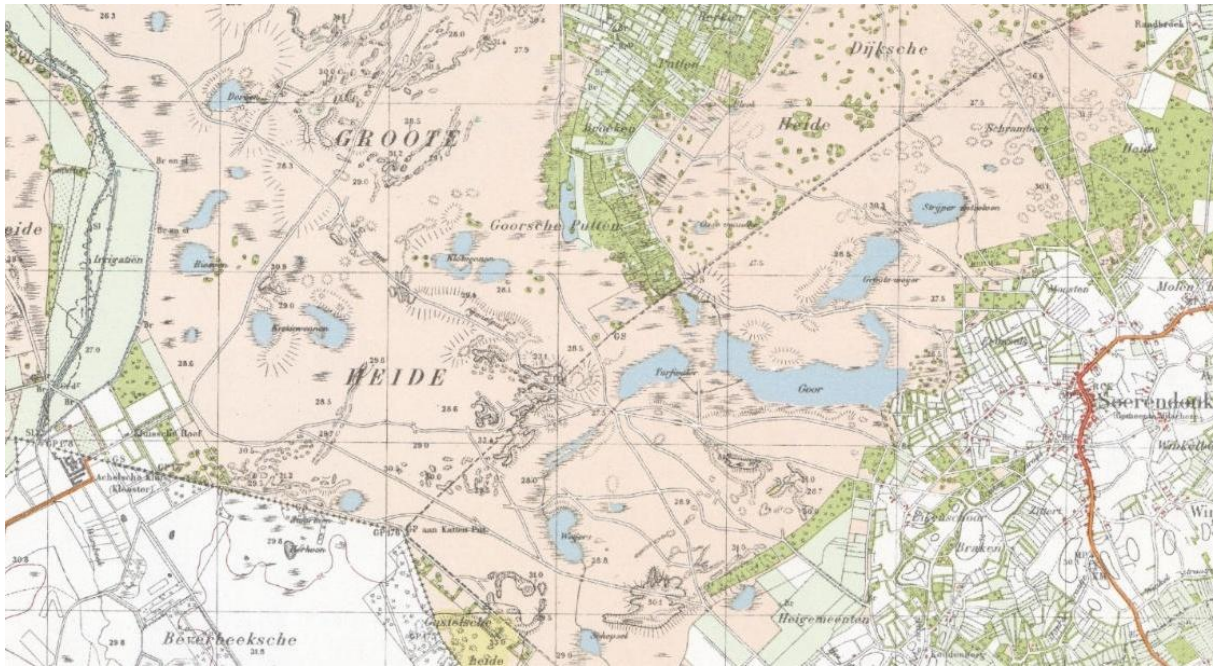
Klein Kraanven, 7 april 2007 (TH)

Van de Eendachtigen treffen we hier Wilde eend en Zomertaling aan. Ook de Watersnip behoort tot de jaarlijks terugkerende broedvogels, een goed teken, want deze soort is zeer gevoelig voor milieuveranderingen. Bij ontwatering van natuurterreinen met de daarmee gepaard gaande verdroging is deze vogel doorgaans een van de eersten die verdwijnen.

Natuurlijk ontbreken Meerkoet en Waterhoen niet op het appèl, evenmin Karekiet, Rietgors en Rietzanger. De Witgesterde blauwborst behoort tot een van de soorten die in het bijzonder moeten worden genoemd, voor het dal van de Strijpsche Aa. Hij wordt er dank zij het gevarieerde karakter van het beekdallandschap, met zijn afwisseling van bosjes, hagen en kleine weideperceeltjes, jaarlijks broedend aangetroffen. In dit gebied kunnen we ook Tuinfluiter, Zwartkop, Grasmus, Winterkoning, Geelgors en andere kleine zangers beluisteren. In de ruigte, tussen de wilgen- en elzenbosjes broedt er de Asgrauwe kiekendief, terwijl ook de zeer zeldzame Blauwe kiekendief meermalen in dit gebied, maar waarschijnlijk slechts als gast, werd waargenomen.

Al met al vormen deze natuurterreinen een waardevol bezit, de moeite van een bezoek overwaard. ■

Deze twee kaarten van Groote Heide, Goor en Turfwater laten zien hoe het gebied op de schop is gegaan door bosaanplant en ontginningen. Boven de situatie in de jaren 30, onder rond 1950 (bron: topotijdreis.nl/)

Meer lezen

Het volledige artikel van Hein Schimmel:
natuurtijdschriften.nl/pub/492907

Rapport uit eind jaren '60 over een te stichten Natuurreervaat
 Kranenveld: edepot.wur.nl/367500